на постановочні «шоу для туристів», що призводить до втрати автентичності та культурної деградації та ін.

Баланс між плюсами та мінусами залежить від політики конкретної держави. Країни, що роблять ставку на ексклюзивний та сталий туризм (наприклад, Ботсвана чи Руанда), краще контролюють антропогенне навантаження та залишають більше доходів всередині країни, ніж регіони з неконтрольованим масовим туризмом.

Загалом, варто відзначити, що туристичний сектор Африки володіє колосальним потенціалом. Головним завданням для урядів та інвесторів на найближче десятиліття залишається перехід від сировинної чи суто заповідної моделі використання ресурсів до розбудови сталої, безпечної та технологічно розвиненої індустрії, де туризм слугуватиме головним рушієм соціально-економічного розвитку та подолання бідності на континенті.

Список використаних джерел:

1.Africa Tourism Surges 8% as Global Travel Hits Record Highs in 2026. URL: https://africatravelconnect.com/news/africa-tourism-record-growth-2026 (дата звернення 04.10.2026).

2.Signe Landry. Africa's tourism: A global destination for investment and entrepreneurship. URL: https://www.brookings.edu/articles/africas-tourism-a-global-destination-for-investment-and-entrepreneurship/ (дата звернення 05.10.2026).

Назар ЯВОРСЬКИЙ
здобувач магістерської освітньої програми
«Міжнародний туризм та крос-культурні комунікації»
Науковий керівник –
кандидат географічних наук, доцент,
завідувач кафедри географії України і туризму
Інна ПОПЛАВСЬКА
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка

ШЛЯХИ МІНІМІЗАЦІЇ НЕГАТИВНИХ НАСЛІДКІВ ОВЕРТУРИЗМУ

Сучасний туризм є важливим чинником соціально-економічного розвитку територій, формування зайнятості, зростання доходів місцевого населення та популяризації культурної спадщини. Водночас стрімке збільшення туристичних потоків у найбільш популярних дестинаціях спричинило появу явища овертуризму. Під овертуризмом розуміють надмірну концентрацію відвідувачів у певному туристичному просторі, за якої масштаби туристичної діяльності

починають негативно впливати на природне середовище, інфраструктуру, культурну спадщину та якість життя місцевого населення.

Актуальність дослідження овертуризму зумовлена необхідністю поєднати економічні переваги туристичної діяльності із принципами сталого розвитку. Управління туризмом у цьому контексті передбачає узгодження економічних, соціальних та екологічних інтересів територій [2].

Основними негативними проявами овертуризму є перевантаження транспортної й комунальної інфраструктури, утворення значної кількості відходів, надмірне використання водних та енергетичних ресурсів, забруднення природного середовища, фізичне руйнування пам'яток та погіршення умов проживання населення. Соціально-економічні наслідки можуть проявлятися у зростанні вартості оренди житла, комерціалізації громадських просторів та посиленні конфліктів між місцевими жителями й туристами.

Ефективне управління надмірними туристичними потоками повинно враховувати особливості конкретної дестинації та поєднувати регулювання відвідуваності, просторове планування, розвиток інфраструктури, комунікацію з місцевими громадами й постійний моніторинг ситуації [3].

Одним із найважливіших шляхів мінімізації негативних наслідків овертуризму є просторовий перерозподіл туристичних потоків**.** Розроблення альтернативних екскурсійних програм, популяризація менш відомих історико-культурних об'єктів, сільських територій та природних локацій дають змогу знизити навантаження на найвідвідуваніші місця. Одночасно це сприяє більш рівномірному розподілу економічних вигод від туризму між територіальними громадами.

Важливе значення має також часовий перерозподіл туристичного попиту. Для зменшення пікового навантаження доцільно розвивати міжсезонний туризм, проводити культурні події у менш популярні періоди року, застосовувати попереднє онлайн-бронювання часу відвідування музеїв і пам'яток.

Ще одним напрямом є регулювання максимально допустимого туристичного навантаження**.** Для особливо вразливих природних і культурних об'єктів доцільно визначати рекреаційну місткість території. Інструментами такого регулювання можуть бути квоти на відвідування, електронні перепустки, обмеження кількості туристичних автобусів та резервування часу входу.

Важливою складовою подолання овертуризму є вдосконалення

транспортної політики**.** Розвиток громадського транспорту, велосипедної інфраструктури, пішохідних зон і перехоплювальних паркінгів дає можливість зменшити затори, шумове навантаження та забруднення повітря.

Окремої уваги потребує регулювання ринку короткострокової оренди житла**.** Надмірне поширення апартаментів, орієнтованих виключно на туристів, може зменшувати пропозицію житла для місцевого населення та сприяти зростанню орендної плати. Місцеві органи влади можуть застосовувати реєстрацію таких об'єктів та встановлювати відповідні обмеження.

Суттєве значення має залучення місцевих громад до управління туризмом. Жителі мають брати участь в обговоренні стратегій розвитку, плануванні туристичних зон та визначенні допустимих масштабів туристичної діяльності. Частина надходжень від туристичних зборів може спрямовуватися на благоустрій, охорону культурної спадщини та розвиток громадської інфраструктури.

Не менш важливою є екологізація туристичної діяльності**.** Зменшення використання одноразового пластику, розвиток систем сортування відходів, упровадження енергоощадних технологій та популяризація екологічного транспорту сприяють зниженню антропогенного навантаження.

Перспективним інструментом управління овертуризмом є використання цифрових технологій**.** Аналіз електронних квитків, геолокаційних даних, мобільних застосунків і статистики бронювань дозволяє оперативно оцінювати інтенсивність туристичних потоків та пропонувати відвідувачам альтернативні маршрути.

Для українських регіонів особливого значення набуває формування соціально орієнтованої моделі туристичного розвитку, удосконалення регіонального туристичного брендингу та посилення ролі туристично-інформаційних центрів [1]. Це створює передумови для збалансованого розподілу туристичних потоків і дозволяє уникати надмірної концентрації відвідувачів у кількох найбільш популярних локаціях.

Перспективним також є розвиток мережі локальних туристичних маршрутів, які об'єднують ресурси кількох громад у історико-культурні, гастрономічні, сакральні, природничі та етнографічні маршрути. Такий підхід сприяє зменшенню навантаження на популярні об'єкти та водночас підтримує розвиток малого підприємництва у менш відвідуваних населених пунктах.

Таким чином, мінімізація негативних наслідків овертуризму потребує системного підходу. Найбільш ефективним є поєднання просторового й часового перерозподілу туристичних потоків,

регулювання рекреаційного навантаження, розвитку сталої транспортної системи, цифрового моніторингу, екологізації туристичних послуг та активної участі місцевого населення. Основною метою має бути забезпечення такого масштабу туристичної діяльності, за якого економічний ефект не призводить до втрати природної, культурної та соціальної цінності дестинації.

Список використаних джерел:

1. Поплавська І., Кузишин А., Задворний С., Царик П., Пушкар Б., Флінта Н. Регіональний туризм Тернопільської області в умовах воєнної невизначеності. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: географія.* 2025. Т. 60, № 3. С. 84–93. DOI: https://doi.org/10.25128/2519-4577.25.3.9.

2. Pabian B., Kuzyshyn A., Pabian A., Poplavska I., Zadvornyi S. *Management in Sustainable Tourism in Poland and Ukraine. Outline of the Problem.* Częstochowa: Publishing House of Częstochowa University of Technology, 2020. 110 p. ISBN 978-83-7193-753-8. URL: https://economicus.ue.katowice.pl/info/book/UEKT089ef621a7b24b4e9ecd010aae193b5e/.

3. World Tourism Organization; Centre of Expertise Leisure, Tourism & Hospitality; NHTV Breda University of Applied Sciences; NHL Stenden University of Applied Sciences. *'Overtourism'? Understanding and Managing Urban Tourism Growth beyond Perceptions. Volume 2: Case Studies.* Madrid: UNWTO, 2019. 82 p. DOI: https://doi.org/10.18111/9789284420629.